

Під опікою богомольців і Давніх Подруг

Мама Джека Бернса завжди казала, що її син почав акторську кар'єру з пелюшок. Джекові з його дитинства найяскравіше запам'яталися ті моменти, коли йому нестямно хотілося взяти маму за руку. Ніякого прикидання — йому справді цього дуже хотілось.

Звичайно, людина починає по-справжньому запам'ятовувати події лише років з чотирьох-п'яти — та й то з того часу залишаються лише уривки спогадів, а часто і таке, чого насправді не було. Джек добре пам'ятав, як йому вперше захотілося взяти маму за руку, — але можна впевнено сказати, що це був не перший, а сто перший або навіть двісті перший раз.

Коли перед вступом до школи Джек проходив тестування, виявилось, що його словник значно багатший, ніж в однолітків. Нічого дивного — він був єдиною дитиною у матері-одиначки і його співрозмовниками в основному були дорослі. Педагоги в першу чергу відзначили інше — надзвичайні здібності до запам'ятовування послідовності подій; у три роки він демонстрував рівень дев'ятилітніх. А в чотири з'ясувалося, що увагою до дрібниць — наприклад, хто як одягнений, як називаються вулиці, що він ними гуляє, і таке інше — і розумінням лінійності часу Джек зрівнявся з одинадцятирічними.

Для Аліси, мами Джека, всі ці результати виявилися повною несподіванкою — вона ж бо вважала його неуважним, навіть трохи недорозвиненим як на його вік, не живе, а спить на ходу, та все мріє.

І все ж таки восени 1969 року, коли Джекові виповнилося чотири і до школи йому було ще зарано, мама пішла з ним гуляти по Форест-Хілл, досить затишному району Торонто. Коли вони дійшли до рогу вулиць Пиктхолл і Хатчингс-Хілл-роуд,

мама показала йому школу. Звідти, сказала Аліса, зараз виходитимуть дівчатка.

У школі Святої Хільди (так тоді називався цей заклад), навчалися дівчата від дитячого садка до тринадцятого класу (його ще не відмінили в Канаді в ті часи). Аліса вирішила, що саме тут Джек почне навчатися — незважаючи на те, що він хлопчик. Вона дочекалася, коли відчиняться шкільні двері і звідти повалить юрба дівчаток — одні охайні, інші не дуже, одні з сяючими очима, інші похмурі і ображені на весь світ, одні гарненькі, інші так собі — і тоді виклала Джеку новину:

— Наступного року тут будуть навчати й хлопчиків — але тільки до п'ятого класу.

Джек стояв як укопаний. Це ж треба! Повз нього зліва і справа йшли дівчатка, деякі навіть великі і голосисті. Усі до одної у шкільній формі — потім Джекові не раз думалося, що йому ходити в ній до кінця життя, до могили, — сірі светри, малинові жакети, білі блузки матроського крою.

— Кількість місць обмежена, та вони тебе візьмуть, — сказала мама Джеку. — Я про це подбаю.

— Як? — спитав Джек.

— Я ще цього не знаю, — відповіла Аліса.

Дівчатка носили сірі плісировані спідниці і сірі гольфи, «доколінки», як їх називали в Канаді. Джек уперше бачив стільки оголених дівчачих ніг. Він іще не розумів, який внутрішній моторчик змушував дівчаток скочувати гольфи як не до щиколоток, то принаймні нижче литок, і це робили всі, незважаючи на шкільне правило, згідно з яким «доколінки» треба було натягувати до колін.

Окрім того, Джек Бернс помітив, що дівчата його не бачать, дивляться крізь нього, наче його тут і нема. Але одна не пройшла повз — трохи старша за інших, уже є стегна і навіть груди, і повні губи, точнісінько як у Аліси. Вона подивилася Джекові прямо в очі, ніби не в змозі відвести погляд.

Джекові було всього чотири, і він не міг розібрати — чи то він не може відвести від неї погляд, чи то вона потрапила у пастку і не може дивитися в інший бік. Хай би там як, з виразу її обличчя відразу стало ясно: вона щось таке зрозуміла, щось таке вгледіла або розпізнала — і Джек злякався. Може, їй привиділось, який вигляд він матиме, коли стане старшим, або коли зовсім виросте і буде дорослим чоловіком, і від цього видіння вона наповнилася пристрастю і відчайдушним бажанням

побачити це скоріше наяву. А може, думав Джек, її переповнили жах і відраза, адже врешті-решт вона відвернулась.

Джек із мамою не сходили з місця, оточені потоками дівчаток, доки ці потоки не вичерпалися: від шуму й тупотіння не лишилось і звуку, а сміх, то радісний, то загрозовий, стих у даліні. Тепле повітря ранньої осені зберегло їхній запах; Джек вдихнув і подумав, що то — парфуми. Однак у школі Святої Хільди майже ніхто з учениць не користувався парфумами; цей новий запах був їхнім власним, справжнім запахом цих дівчат. Джек так ніколи й не зміг до нього звикнути, не навчився сприймати його байдужо. Навіть коли перейшов до п'ятого класу, він не забув цього запаху.

— А чому я ходитиму саме до цієї школи? — спитав Джек у мами, коли дівчатка пішли. На вулиці не було нікого, тільки шелестіло опале листя.

— Тому що це — хороша школа, — відповіла Аліса. — І з дівчатками ти будеш у безпеці, — додала вона.

Джек, напевно, був зовсім іншої думки, бо одразу схопив маму за руку.

Тієї осені мама приготувала для Джека чимало сюрпризів. Окрім обіцянки віддати його наступного року до школи Святої Хільди і тієї прогулянки по Форест-Хілл, коли вона показала йому дівчаток у шкільній формі, що скоро зіграють у його житті таку важливу роль, Аліса оголосила, що проїде з Джеком Північною Європою в пошуках його зниклого татуса. Вона знала, в яких містах той може від них ховатись (вона так і сказала — «Ми з тобою відпрацюємо ці міста»), і от вони з Джеком відшукають його і нагадають про обов'язок перед сином і дружиною. Джек частенько чув, як мама каже: «Він відповідає за нас обох, ми ще повернемо його». Але в чотири роки Джек дійшов висновку, що тато залишив їх назавжди, а особисто його, Джека, так і взагалі ще до народження.

Джек одразу зрозумів, що мама має на увазі під «відпрацюємо». Він уже знав, ким працює його мама. Її батько був татуювальником, і Аліса успадкувала від нього цю професію; більше нічого вона робити не вміла.

Мама сказала, що в Європі роботу їй дадуть колеги; вони живуть якраз у потрібних містах. Усім відомо, що Аліса навчилася мистецтва татуювання у свого батька, а він був знаменитим єдинбурзьким татуювальником (працював у портовому пе-

редмісті столиці Шотландії — Лейті). Там-то, в Единбурзі, Алісі й випало нещастя познайомитися з Джековим батьком. Там він зробив їй Джека, там потім і покинув вагітною.

Зі слів Аліси, Джеків батько поплив геть до Нової Шотландії, в місто Галіфакс. Він обіцяв забрати її туди, тільки-но знайде хорошу роботу, але новин Аліса так і не дочекалася, зате чуток про нього дійшло цілком достатньо. Перш ніж поїхати з Галіфакса, Джеків татусь залишив там помітний слід.

При народженні Джекового батька назвали Каллум, але потім, ще студентом, він змінив ім'я на Вільям і зробився Вільямом Бернсом. Його батька звали Аласдейр, і Вільям вирішив, що одного кельтського імені на родину цілком достатньо. Вільям — доки не втік ганебно до Канади — закінчив Королівський коледж органістів, тобто був не просто бакалавром музики, а ще й мав диплом органіста. Тож Вільям і познайомився з Алісою у парафіяльній церкві Південного Лейта, де він грав на органі, а вона співала в хорі.

Здавалося б, хлопчик з гарною освітою — до університету Вільям навчався у Херіоті, — котрий розраховував пробитися до вищих прошарків суспільства, мав би скривитись, отримавши в якості першої роботи місце органіста у якомусь там Південному Лейті — районі, де мешкає переважно робітничий клас. Але Джеків татусь любив жартома казати, що то — нічого, адже Церква Шотландії платить краще, ніж Шотландська єпископальня. Сам Вільям належав до єпископальної церкви, але нічого не мав проти парафіяльної церкви Південного Лейта, на цвинтарі якої за переказами спочивають одинадцять тисяч душ, хоча надгробків там не більше трьохсот.

Біднякам не було дозволено ставити кам'яні пам'ятники. Але, як розповідала Джекові мама, ночами люди приносили на цвинтар прах померлих і крізь цвинтарну огорожу розкидали його по могилах. Джекові потім ночами снилися жахіття — ще б пак, стільки душ носяться в повітрі у пільмі! Та церква була дуже популярна серед місцевих, можливо, саме через цю легенду; а Аліса вважала, що вона сама там померла і вознеслася на небо ще тоді, коли тільки почала співати для Вільяма.

У парафіяльній церкві Південного Лейта орган і хор розташовувалися за спиною в парафіян. Для хористів було всього лише двадцять місць у два ряди. Чоловіки сиділи в другому, жінки — в першому. Коли служили, Вільям просив Алісу